

Försvarsdepartementet

103 33 Stockholm

Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater (Ds 2024:2)

(Fö2024/00152)

Försäkringskassan begränsar yttrandet till de delar som berör myndighetens verksamhet och lämnar följande synpunkter.

7.2.4 Folkbokföring

I Försäkringskassans föreskrifter om verkställighet av socialförsäkringsbalken när det gäller socialförsäkringsskyddet (FKFS 2020:4) finns det bestämmelser om när Försäkringskassan ska registrera uppgifter som har betydelse för en persons socialförsäkringsskydd. Enligt 4 § FKFS 2020:4 ska Försäkringskassan, från den tidpunkt som har betydelse för rätten till en förmån, bland annat föra in uppgift om en person som är försäkrad enligt 5 kap. socialförsäkringsbalken (SFB), om en person är försäkrad enligt 6 kap. SFB, om det eller de internationella regelverk som är tillämpliga för personen och om att svensk lagstiftning gäller eller inte för personen enligt bestämmelserna om tillämplig lagstiftning. En registrering är nödvändig för att kunna fatta beslut om rätten till och eventuellt betala ut en förmån.

Försäkringskassan noterar att det av DCA-avtalet framgår att personer i de amerikanska styrkorna, deras anhöriga och amerikanska leverantörer ska vara undantagna från svenska regler om registrering och kontroll av utlänningar (artikel 7.3). Det framgår också att nämnda personkrets inte ska folkbokföras. Om Försäkringskassan inte kan registrera dessa personer kommer det att uppstå praktiska problem om de ansöker om förmåner hos Försäkringskassan.

7.2.11 Social trygghet

Försäkringskassan anser att konsekvenserna av de förändringar som föreslås i 5 kap. och 6 kap. SFB ytterligare behöver analyseras utifrån ett EU-rättsligt perspektiv. Detta gäller framförallt hur DCA-avtalet förhåller sig till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (trygghetsförordningen) och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1231/2010 av den 24 november 2010 om utvidgning av förordning (EG) nr 883/2004 och förordning (EG) nr 987/2009 till att gälla de tredjelands-medborgare som enbart på grund av sitt medborgarskap inte omfattas av dessa förordningar (förordning 1231/2010).

Den arbetsbaserade försäkringen

Av promemorian framgår det att personer vars inkomster är skattebefriade enligt DCA-avtalet och som bedöms vara stadigvarande bosatta i Sverige, EU eller EFTA, ska omfattas av den arbetsbaserade försäkringen vid arbete i Sverige. På så vis anses det säkerställt att trygghetsförordningen kan tillämpas för berörda personer.

Vid tillämpningen av trygghetsförordningen måste det dock initialt alltid bedömas vilket lands lagstiftning som en person omfattas av. När en person omfattas av ett lands

lagstiftning enligt avdelning II i trygghetsförordningen ska den tillämpas på all lagstiftning som rör de sakområden som räknas upp i artikel 3.

Prövningen utifrån trygghetsförordningens bestämmelser om lagval kan innebära att en person inte omfattas av den arbetsbaserade försäkringen trots att han eller hon arbetar i Sverige. I promemorian ges det ett exempel på en person som är bosatt i Norge och som omfattas av DCA-avtalet genom att han eller hon är anställd av en icke-svensk leverantör och för dennes räkning utför arbete i de amerikanska styrkorna i Sverige. Man menar då att personen i fråga omfattas av den arbetsbaserade socialförsäkringen. Om personen även arbetar i Norge kan det emellertid, enligt Försäkringskassans bedömning, innebära att norsk lagstiftning är tillämplig för personen.

Det kan således konstateras att en person vars inkomster är skattebefriade enligt avtalet och som är stadigvarande bosatt i Sverige, EU eller EFTA inte nödvändigtvis alltid kommer att omfattas av den arbetsbaserade socialförsäkringen vid arbete i Sverige.

Enligt artikel 17.4 i DCA-avtalet ska bestämmelser i lagar och andra författningar som rör socialförsäkring inte tillämpas på *inkomst* som enligt avtalet är undantagen från beskattning i Sverige. Det kan noteras att för att en person ska anses utföra förvärvsarbete i Sverige enligt socialförsäkringsbalken krävs någon form av ersättning för arbetet, men inte nödvändigtvis kontant ersättning. Även ersättning i form av naturaförmåner som exempelvis mat och logi, fri bil och telefon kan godtas. Det krävs alltså inte en kontant inkomst för att en person ska kunna anses arbeta i Sverige och vara försäkrad för arbetsbaserade förmåner.

Den bosättningsbaserade försäkringen

I promemorian anges att det inte bedöms som rimligt att berörda personer ska omfattas av den bosättningsbaserade försäkringen och få tillgång till bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner från Sverige när de varken är folkbokförda eller betalar skatt på inkomster här i landet.

I artikel 7 i trygghetsförordningen anges att om annat inte föreskrivs i förordningen ska kontantförmåner enligt en eller flera medlemsstaters lagstiftning eller enligt förordningen inte minskas, ändras, hållas inne, dras in eller förverkas med anledning av att mottagaren eller dennes familjemedlemmar är bosatta i en annan medlemsstat än den där institutionen med ansvar för betalningen är belägen. Bestämmelsen gäller även för personer som omfattas av trygghetsförordningen genom förordning 1231/2010. Det innebär att även tredjelandsmedborgare, t.ex. en medborgare i Kanada, kan omfattas av trygghetsförordningen vid en situation som också inbegriper en annan stat inom EU/EES-området och Sverige.

Trygghetsförordningen bygger på principen om ett lands lagstiftning och en person som omfattas av ett visst lands lagstiftning ska tillförsäkras alla rättigheter som förordningen ger från det landet. Försäkringskassan kan således inte kräva att den som ska omfattas av svensk lagstiftning enligt förordningen är bosatt i Sverige. Den som arbetar i Sverige och omfattas av svensk lagstiftning, men bedöms vara bosatt i ett annat EU- eller EFTA-land kan alltså få bosättningsbaserade förmåner från Sverige om denna person uppfyller övriga kriterier.

Promemorians slutsats om att den i socialförsäkringsbalken föreslagna bestämmelsen innebär att dessa personer inte kommer att kunna få tillgång till bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner kan således inte alltid anses överensstämja med den praktiska tillämpningen, eftersom artikel 7 i trygghetsförordningen behöver beaktas. En person som omfattas av ett lands lagstiftning enligt förordningen kan ha rätt till kontantförmåner om denna bedöms vara bosatt i ett EU- eller EFTA-land.

7.2.14 Hälsa- och sjukvård

I promemorian föreslås det att amerikanska styrkor och amerikanska leverantörer till styrkorna får bedriva tandvårdsverksamhet i Sverige när de som tar emot vården ingår i den militära styrkan och att verksamheten ska bedrivas i enlighet med de bestämmelser som gäller i USA. Försäkringskassan noterar att lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd inte nämns i promemorian, men utgår från att vårdgivare som bedriver sådan verksamhet som beskrivs ovan inte kan ansluta sig till Försäkringskassans elektroniska system för statligt tandvårdsstöd. Försäkringskassan utgår också från att ersättning enligt den lagen inte ska lämnas för de patienter som tar emot vård hos en sådan verksamhet eller vårdgivare.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Nils Öberg i närvaro av rättschef Marie Axelsson och rättslig expert Camilla Mundt, den senare som föredragande.

Nils Öberg

Camilla Mundt